

TAKDİM

Liberal Düşünce Dergisi, Kış 2001'deki sayısıyla eğitim konusuna bir başlangıç yapmıştı. Bu sayımızda da kaldığımız yerden devam ederek liberal bir bakış açısıyla eğitim dünyasına yeni bir ufuk açmayı amaçladığımızı göreceksiniz. Eğitim, baktığınız açıya göre tanımı, amacı, yöntemleri, uygulamaları, etkileri ve sonuçları fazlasıyla değişebilen bir kavram. Totoliter, otoriter, kollektif temelli yorumların yanı sıra bu sayımızda Hesapçıoğlu'nun yorumladığı "Eğitim, bireyin anlam arayışı yolunda aklının, yüreğinin ve elinin özgürleştirilmesidir. Çünkü eğitim, bir sınır koyma uğraşısı değil, ufukları genişletme çalışması olmalıdır" gibi son derece özgürlükçü yorumlarını da görebiliriz. Öte yandan şunu açıklıkla ifade edebiliriz ki, ilk çağlardan günümüze kadar sosyo-politik koşulların eğitim sistemine ve eğitimde yapılan değişikliklere etkisi büyük olmuştur. 19. yüzyıldan itibaren ise eğitim, ulus-devletin önemli enstrümanlarından birisi haline gelmiştir.

Derginin başlangıcında, devletin eğitimdeki rolünü sorgulayarak, eğitimin finansal boyutuna alternatif bakışlar getirirken eğitim dünyasına da önemli katkılar sağlayacağını düşündüğümüz dört önemli makale ve bir de mülakatımız yer almaktadır. Bu çalışmalarda yazarlar, genelde devletin eğitim hizmetlerine müdahalesinin gerekliliği argümanını sorgulamış ve bunun zararlarını ortaya koymaya çalışmışlardır. Makalelerden ilki, Murat Çokgezen ve Nuray Terzi'nin ortak çalışmasıdır. Yazarlar çalışmalarında, Türkiye'de devletin eğitime müdahalesinin meşruluğunu ve bu meşruiyetin finansal boyutunu değerlendirmektedir. Çokgezen ve Terzi, devletin eğitimdeki yerinin, ideolojik tartışmalardan sıyrılıp bilimsel incelemelere dayalı olarak, yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Diğer önemli bir yazı ise David Friedman'ın "Piyasa, Devlet ve Eğitim" adlı makalesidir. Friedman da makalesinde devletin eğitim hizmetlerini üretmesi ve finanse etmesine yönelik argümanlara eleştiriler getirmektedir. Yazar çalışmasında Friedman ayrıca son zamanlarda ülkemizde de tartışılmaya başlanan Türkçe'ye kupon/çek/senet sistemi diye çevirebileceğimiz 'voucher' sisteminin, devletin sunduğu eğitim hizmetlerinin olumsuz yönlerini ortadan kaldırdığını veya azaltabileceğini savunmaktadır. Bu konudaki üçüncü makale ise Milton Friedman'ın "Eğitimde Devletin Rolü" adlı klasik çalışmasıdır. Yazar makalesinde "vatandaş için genel eğitim" ve "mesleki eğitim" perspektifinden devletin eğitimdeki rolünü incelemektedir. Milton Friedman'a göre devletin finanse etmesinin uygun olduğu aktivitelerle devletin yönetmesinin uygun olduğu aktiviteleri ayırmadaki başarısı ya da başarısızlığı aynı zaman da devletin eğitimdeki rolünü de ortaya çıkarmaktadır. Diğer bir çalışma ise, *Liberal Düşünce* Topluluğu Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM) Direktörü Yüksel Göktaş ile *Liberal Düşünce* Dergisi Yazı İşleri Müdürü Buğra Kalkan'ın Latif Mutlu ile yaptığı mülakattır. Latif Mutlu ülkemizde eğitim alanında yaklaşık yarım asırlık tecrübeye sahip, açık fikirli, yurt dışındaki eğitim sistemlerine hâkim, müstesna bir bilge. Latif Bey devletin eğitimdeki rolü, eğitimin finansman boyutu ve özellikle yüksek öğretim sistemi ile ilgili hem yeni bilgilere ulaşmamızı sağlıyor hem de güçlü analizleriyle ufkumuzu genişletiyor. Onun eşsiz tecrübelerinden yararlanmak sanırım okuyucular açısından da iyi bir fırsat olacaktır. Bu konudaki son çalışma ise Wendy McElroy'un kaleminden çıkan "Albert Jay Nock'un Eğitim Hakkındaki Düşünceleri" adını taşıyan çalışma, bugün de hâla Amerikan eğitim sisteminde tartışma konusu olan Nock'un eleştirilerini ele alıyor.

Devlet okullarının iyi birey yetiştirmekten ziyade iyi vatandaş yaratmakla ilgilendiğine inanan Nock, kendisini “felsefi anarşist” olarak tanımlıyor. Onun sorgulayıcı fikirlerinin eğitim dünyamıza ayrı bir pencere açacağına inanıyoruz.

Yakın tarihimizi anlamak ve bugüne yönelik referansları olması açısından Muh sin Hesapçioğlu'nun ve Ali Türer'in yazılarının ayrı birer önemi vardır. Hesapçioğlu Türkiye'de Cumhuriyet dönemi eğitim ideolojisini epistemolojik, problem çözme yaklaşımları, yönetim anlayışları ve doğru bilginin kriteri açılarından incelemiştir. Yaza göre Türk eğitim sistemi rasyonalist, tümdengelimci, merkezî yönetimli ve toplum merkezli bir felsefeye sahiptir. Türer ise Türk eğitim sisteminin değişim ve dönüşümü ne engel teşkil eden unsurları inceleyerek bunlarla ilgili geleneksel olanın dışına çıkan çözüm önerileri sunmuştur. 1998 yılından bu yana 7. ve 8. sınıflarda haftada birer saat zorunlu olarak okutulan ‘Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi’ dersi MEB tarafından kaldırılmıştı. Kenan Çayır da “Teknik Bir Mesele Olarak İnsan Hakları Eğitimi” başlıklı yazısıyla kaldırılan bu dersin eğitim programına ve MEB tarafından yayımlanan ders kitaplarına odaklanarak Türkiye'deki insan hakları eğitimiyle ilgili değerlendirmeler yapıyor. Türkiye'deki insan hakları algısını çözümlemek için on yıl süren bu ders tecrübesinin analizinin önemli olduğu düşüncesindeyiz. Eğitim konusundaki son yazı ise, sosyal bilimler alanında özgün ve başarılı çalışmalar sunan Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden. Liselerdeki Sosyoloji Eğitimi'ni inceleyen çalışmayı, Bölümün ortak bir yazısı olarak dergimizin sütunlarına taşıdık, ilgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz. Kapak konusu iki kitap tanıtımıyla tamamlanıyor. İlki Jennifer Buckingham'ın Aileler, Özgürlük ve Eğitim isimli kitabı üzerine. Avustralya'daki eğitim sisteminin problemlerini kaydederek okul tercihi sisteminin faydalarına değinen kitap hiç kuşkusuz Türkiye için de anlamlı tavsiyeler ihtiva etmektedir. Bunu takip eden ikinci kitap ise son yıllarda fakir ülkelerde özel eğitimin devlet eğitimine nispetle daha iyi sonuçlar verdiğine dair araştırmalar yapan James Tooley'in eğitim politikası hakkında yazılmış en iyi çalışmalardan biri olan Eğitimi Yeniden Talep Etmek kitabı. Değerlendirme eğitimin devlet hizmeti olarak görülmesiyle sivil inisiyatifle piyasa tarafından sağlanması hakkındaki hem finansal hem de sosyal politik tüm argümanları gözden geçirmektedir.

Bu sayının içeriğinde kapak konusunun olan eğitimle ilgili yazıların yanısıra ilginizi çekeceğini umduğumuz konu dışı yazılar da var: Lawrence Reed'in özgürlükçü bir kamu politikası perspektifinin ilkeleri hususunda bir klasik haline gelmiş “Sağlam Kamu Politikası”, Muzaffer Ercan Yılmaz'ın “Toplumlar Arası Diploması”si, Baykal Eyyüboğlu ve Gülin Yavuz'un “Fikri Mülkiyet Hakları Kavramı ve Dijital Telif Hakları Yasası Üzerine Bir İncelemesi”, alanında önemli çalışmalara imza atan Bilal Sambur'un “Dinî Gelenek Bireysel Özgürlüğün Önünde Engel midir?” başlıklı yazıları da merakla okuya çağınızı ümit ediyoruz.

Sizi *Liberal Düşünce* ile başbaşa bırakırken bir konuya dikkatinizi çekmek istiyorum. Liberal Düşünce Topluluğu bünyesinde kurulan Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM) hakkında dergi içerisinde tanıtıcı bilgi bulacaksınız. Eğitim meselesiyle EPAM'ın faaliyetleri çerçevesinde ilgili okuyucularımızın, Merkezle irtibata geçmelerinden ve katkılarından son derece memnun olacağımızı kaydedelim.

Yeni bir sayıda buluşmak üzere...